

رهایی بشر

عدالت، آزادی و دولت

فریبرز رئیس دانا

www.ketab.ir

مؤسسه انتشارات نگاه

تأسیس: ۱۳۵۲

سرشناسه : رئیس دانا، فریبرز، ۱۳۲۳ - ۱۳۹۸
 عنوان و نام پدیدآور : رهایی بشر: عدالت، آزادی و دولت / فریبرز رئیس دانا.
 مشخصات نشر : تهران: انتشارات نگاه، ۱۳۹۹.
 مشخصات ظاهری : ۶۳۲ ص.
 شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۲۶۷-۱۱۹-۸
 فهرست نویسی : فیپا
 موضوع : دولت - عدالت - آزادی - سوسیالیسم - اقتصاد مارکسیستی
 رده بندی کنگره : JC۱۱
 رده بندی دیویی : ۳۲۰/۱
 شماره کتابشناسی ملی : ۷۴۶۶۹۷۶

رهايي بشر

عدالت، آزادی و دولت

فریبرز رئیس دانا

ویراستار: فواد قراگوزلو
 نمونه خوان: پاسمین بناخیری
 چاپ اول: مهرماه ۱۴۰۰، انتشارات نگاه: ۵۰۰ نسخه
 لیتوگرافی: طیف نگار - چاپ: شاهین
 شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۶۷-۱۱۹-۸

مؤسسه انتشارات نگاه

حق چاپ محفوظ است.

دفتر مرکزی: خیابان انقلاب، خیابان شهدای ژاندارمری
 بین خیابان فخر رازی و خیابان دانشگاه، پلاک ۶۳، طبقه ۵
 تلفن: ۱۲-۶۶۹۷۵۷۱۱، تلفکس: ۶۶۹۷۵۷۰۷
 فروشگاه شماره ۱: خیابان کریمخان، بین ایرانشهر و ماهشهر، پلاک ۱۴۰
 تماس: ۸۸۴۹۰۱۳۸-۸۸۴۹۰۱۹۵

negahpub1@gmail.com

●www.negahpub.com ●negahpub ●newsnegahpub

فهرست مطالب

۹	دیباچه
۱۴	فصل اول: نظریه‌های نخستین نو
۱۴	۱- فایده‌گرایی و پیش فرض‌های نخستین
۲۶	۲- دو رویکرد رادیکال: ژان ژاک روسو و آنارشئیست‌های نخستین
۳۲	۳- تفکیک قوا و مهار دولت
۳۸	۴- جان استوارت میل: تدوینگر لیبرالیسم نخستین
۴۷	۵- نقد پایه‌ای لیبرالیسم میل
۵۰	۶- هگل
۵۵	۷- آزادی خواهان نخستین در آمریکا
۶۳	فصل دوم: مارکس، مارکسیسم و آزادی
۶۳	۱- نقدهای نخستین مارکس
۷۰	۲- آزادی و جبر
۷۸	۳- آزادی، دولت و رشد سرمایه‌داری
۸۴	۴- ماهیت جنبش‌ها برای آزادی
۸۷	۵- نخستین واپس‌نشینی منفی
۹۵	۶- مارکس و آزادی
۱۰۵	فصل سوم: مارکس، دولت و آزادی
۱۰۵	۱- آشنایی عمومی
۱۰۹	۲- دولت و دموکراسی
۱۱۷	۳- ورود به بحث کار و طبقات

۱۲۸.....	۴- دموکراسی و مارکسیسم
۱۳۶.....	۵- بحث‌های نخستین درباره دولت
۱۴۵.....	۶- استبداد شرقی (دسپوتیسم)

فصل چهارم: نولیبرالیسم ۱۶۹

۱۶۹.....	۱- تکامل آغازین لیبرالیسم
۱۷۴.....	۲- تغییر در لیبرالیسم
۱۸۴.....	۳- استحاله در لیبرالیسم
۱۹۰.....	۴- نولیبرالیسم: سمت و سوی کلی
۱۹۷.....	۵- نولیبرالیسم: نطفه‌های اقتصادی
۲۰۶.....	۶- سرمایه‌داری نولیبرالیستی و بحران
۲۱۲.....	۷- نولیبرالیسم و دولت

فصل پنجم: نظریه‌های انتقادی دولت ۲۲۶

۲۲۶.....	۱- تقابل عمومی
۲۳۶.....	۲- نقد مارکسیستی
۲۴۲.....	۳- آنارشیزم و لیبرالیسم
۲۵۲.....	۴- ضرورت‌های کاربردی دولت
۲۶۳.....	۵- بحث استقلال دولت

فصل ششم: عدالت و آزادی در دیدگاه‌های اخلاقی ۲۷۴

۲۷۴.....	۱- رویکردهایی به حق، عدالت و آزادی
۲۹۹.....	۲- رویکرد یک تواندیش دینی
۳۳۴.....	۳- عدالت و بازار
۳۴۳.....	۴- نظریه‌های عدالت رالز
۳۴۷.....	۵- نقد مفهوم شناسانه نظر رالز
۳۵۵.....	۶- تحلیل انتقادی نظر رالز

دیباچه

مدت‌ها بود در برابر این پرسش قرار می‌گرفتم که عدالت برتری دارد یا آزادی. پرسشی همانند آنچه یک سرگردان جاویدان بر سر یک دوراهی از خودش و از هر که می‌بیند می‌پرسد. این پرسش در ۱۵ سال اخیر، یعنی از دوره دولت اصلاحات به بعد مدام افزایش می‌یافت. پرسشگر سرگردان‌تر می‌شد. من در شگفت بودم که با وجود افزایش دانش اجتماعی، شمار نشریات، گفت‌وگوها، همایش‌ها و دادوستدهای فکری آشکار در آن دوره و افزایش یأس و انزوا در دوره دولت مهرورزی چرا باز این پرسش تکرار می‌شود و چرا کمتر کسی پی می‌برد که اساساً چنین پرسش سطحی و بی‌نتیجه است. یا به واقع هیچ‌کس بر سر آن دوراهی دلهره‌آور قرار ندارد. برای نتیجه‌بخش بودن خیلی تلاش می‌کردم که به پرسش‌ها پاسخ عمیق‌تری بدهم و به پرسشگر، که معمولاً از میان جوانان و روشنفکران جوان‌تر بودند، بشناسانم، که طرح این سؤال - بدین صورت خشک که خواستار تمایز قاطع در پاسخ است - نادرست است.

از اواخر سال ۱۳۸۹ موضوع را جدی‌تر گرفتم. زیرا از سال پیش از آن، پس از واکنش اجتماعی سریع در تهران و چند شهر دیگر موضوع پرسش به موضوع انتخابات و انتخاب دو چهره برای ریاست جمهوری گره خورده بود. چنین القا شده بود که:

- بین عدالت و آزادی، ستیزی آشفتنی‌ناپذیر وجود دارد.
- دموکراسی غربی نماینده آزادی است و عدالت بیانگر سوسیالیسم و دشمن دموکراسی‌ای است که پرسشگران و طرفداران میرحسین موسوی طالب آن بودند.